

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/materialy-do-pobrania/213158,Boze-Narodzenie-Swieta-ktore-lacza-pokolenia.html>

26.02.2026, 20:23

Boże Narodzenie - Święta, które łączą pokolenia

Jak kiedyś wyglądały Święta Bożego Narodzenia? Przypominamy, jak Polacy obchodzili te wyjątkowe dni w okresie zaborów, po odzyskaniu niepodległości - od lat 20. i 30. dwudziestego wieku, przez czas II wojny światowej, po PRL i stan wojenny. To opowieść o nadziei, jedności i wartościach, które trwają mimo tragicznych chwil. Zapraszamy do wspólnego odkrywania ducha Świąt, które łączą pokolenia.

[Boże Narodzenie](#) [I Wojna Światowa](#) [II Wojna Światowa](#) [Kościół](#) [Kościół katolicki](#) [Kultura](#) [Polska tożsamość narodowa](#) [Religia](#) [Tradycja](#) [Walka o granice](#) [Zabory](#)

► Audio

- [„Przystanek Historia”, odcinek 21. Trudne święta w stanie wojennym](#)

► Archiwum IPN

- [Pocztówki bożonarodzeniowe w Archiwum IPN](#)

Niezwykłe ciekawą i barwną częścią dokumentacji przechowywanej w [Oddziałowym Archiwum IPN w Katowicach](#) są pocztówki. Obok tych przysyłanych z różnych miejsc turystycznych na całym świecie, znajdują się tu także kartki okolicznościowe (imieninowe, urodzinowe, itp.), fotopocztówki sprzed II wojny światowej, a także – co w związku ze zbliżającymi się Świątami interesuje nas najbardziej – kartki bożonarodzeniowe. Były one przysyłane z zagranicy (najczęściej z Europy Zachodniej) do rodzin i przyjaciół, nierzadko wysyłane internowanym i skazanym do więzień i aresztów w latach osiemdziesiątych XX w. Ich obecność w aktach SB oznacza, że nie dotarły one do adresatów – rodziny daremnie czekały na informację od krewnych-emigrantów, a więźniowie na słowo pociechy od bliskich.

Więcej: [TUTAJ](#)

► Koncert

- [Koncert bożonarodzeniowy „Wysławiać nadzieję”](#)

Przez wieki kolędy i pastorałki były nie tylko hymnami ku czci, ale także utworami wyrażającymi tęsknotę, pragnienie wolności czy właśnie nadzieję na lepsze życie. Kiedy Polska zniknęła z mapy, a naród został podzielony między mocarstwa zaborcze, to właśnie kolędy stały się symbolem polskiej pieśni narodowej. Opowieść o polskiej historii snuć będzie reżyser Leszek Zduń oraz jego goście specjalki, którzy opowiedzą o wigilijnych zwyczajach: Helena Jarosz, Wanda Wudkowska, Chrystian Heczko.

► Kolędy

- [Kolędy „Na Inny Czas” \[ALBUM\]](#)

► Spot

- [\[SPOT\] Boże Narodzenie](#)

Prezentujemy spot bożonarodzeniowy przygotowany przez [Oddział IPN w Warszawie](#), w którym zostały wykorzystane zdjęcia i kartki świąteczne z Archiwum IPN i Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Montaż filmowy: Bartłomiej Grzegorzczak

Produkcja: Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Warszawie (2024)

► IPNtv

- [Wojenne Wigilie \[DYSKUSJA ONLINE\]](#)
- [Wigilie Stanu Wojennego \[DYSKUSJA ONLINE\]](#)
- [Święta Bożego Narodzenia i zabawy sylwestrowe w PRL – Historia dla Ciebie odc. 34](#)
- [Teledysk do kolędy „Lulajże, Jezuniu”](#)

► Teksty w portalu [przystanekhistoria.pl](#), m.in.:

[Sabina Potoczak, Zsyłka na Syberię](#)

[Marzena Grosicka, Boże Narodzenie w ośrodku odosobnienia Kielce-Piaski](#)

[Dodatek historyczny IPN do prasy „Arcypolskie święta”](#)

· dr Karol Nawrocki, prezes Instytutu Pamięci Narodowej – *Arcypolskie święta*
„Bóg się rodzi, moc truchleje” – słyhać od pokoleń w polskich domach. Nawet w najtrudniejszych momentach dziejowych radosna nowina o Bożym Narodzeniu podtrzymywała naszych rodaków na duchu.

· dr Anna Czocher, IPN Kraków – *Wojenne święta. „Talerze, puste krzesło są tego symbolem. Czekają...”*

W okresie II wojny światowej na okupowanych ziemiach polskich święta Bożego Narodzenia, pomimo terroru i biedy, pozostały czasem szczególnym. Choć obaj okupanci wprowadzili ograniczenia w sferze życia religijnego, to – o ile pozwalały na to warunki – starano się zachować świąteczną atmosferę i kontynuować bożonarodzeniowe tradycje.

· dr Grzegorz Majchrzak, Biuro Badań Historycznych IPN – *„Na samym dniu ludzkiego piekła”, czyli wigilie w obozach zagłady*
„Święta Bożego Narodzenia przeszły szczęśliwie, o ile o takich można mówić w obozie. W myślach spędzałem je z Wami, z Tobą, Najdroższa, i Oleńką, Janką i Ginterem, Teściami i znajomymi w Rydułtowach, Rodzicami i Krewnymi w Paniówkach” – pisał na początku 1941 r. w liście do małżonki osadzony w Dachau Teodor Musioł. W tym niemieckim obozie koncentracyjnym spędził prawie pięć lat (od czerwca 1940 r. do maja 1945 r.).

· Agnieszka Sodel, Archiwum IPN – *„Moje Gwiazdki w Neuengamme”. Opłatek, wspomnienia, zwątpienia*

Wśród przekazanych do Archiwum IPN dokumentów znajduje się książeczka autorstwa Mieczysława Krausego, byłego więźnia obozu Neuengamme pt. „Moje Gwiazdki w Neuengamme”, którą podarował on swoim kolegom z klubu Neuengamme na spotkaniu opłatkowym 18 grudnia 1978 r., z odręcznymi życzeniami dla Janusza Waltera – więźnia Pawiaka, obozów w Auschwitz i Neuengamme. Stanowi ona zbiór wspomnień oraz wybranych wierszy, pisanych przez Krausego w Neuengamme z okazji Bożego Narodzenia w latach 1941–1944.

· dr Dawid Golik, IPN Kraków – *Wigilia '44. „W grozie i ciszy, głos zamierał w gardle, łzy cisnęły*

się do oczu”

„Niebywała była ta noc. Mała góralska wioska, nieznana na świecie nikomu, stała się przez następne kilkanaście godzin spełnieniem marzeń o Polsce wolnej i niepodległej” – pisał Jacek Stocki-Sosnowski „Węg” o ostatnich świętach Bożego Narodzenia spędzonych w szeregach Armii Krajowej. Był to niezwykle czas, pełen refleksji i dumy po niedawnych walkach z Niemcami i obaw związanych z tym, co przyjdzie miało ze Wschodu.

· Jarosław Wróblewski, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL – *„Nie śpiewaliśmy tam kolęd nawet szeptem”*. *Więzienne wigilie we wspomnieniach*

Nieliczne wspomnienia więźniów pokazują, jak wyglądało Boże Narodzenie za kratami mokotowskiej katowni w czasach stalinowskich. Świadcowie tych wydarzeń, represjonowani przez komunistyczny reżim, wspominali: „Jeszcze jakiś skurcz dławi mi gardło i oczy wilgotnieją”.

· dr Daniel Gucewicz, IPN Gdańsk – *„Dzisiaj ludzie pracy kolędę śpiewają”*. *Święta w cieniu Grudnia '70*

Grudzień 1970 r. to jeden z najtragiczniejszych momentów w powojennej historii Polski. Wielu rodzinom, szczególnie tym mieszkającym w Trójmieście i Szczecinie, radosne zazwyczaj święta Bożego Narodzenia upłynęły wówczas w cieniu dramatu, do którego doprowadzili strzelający do robotników komuniści. Opłakiwano dziesiątki zabitych i tysiące rannych. Przy świątecznych stołach niepokojono się o niepewną przyszłość.

· dr Grzegorz Wołk, Biuro Badań Historycznych IPN – *Więźniowie stanu wojennego. Puste miejsca przy wigilijnych stołach 1981 r.*

W 1981 r. w tysiącach polskich domów puste miejsce przy wigilijnym stole nie było tylko elementem tradycji. Były to miejsca po ojcach, matkach i bliskich, którzy trafili do komunistycznych

Kontakt dla mediów:

dr Rafał Kościański
rzecznik prasowy IPN
tel. [+48 735 205 793](tel:+48735205793)
rzecznik@ipn.gov.pl

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Błogosławionych
Świąt Bożego Narodzenia,
radości, czasu spędzonego w gronie najbliższych,
a w Nowym Roku 2026 wszelkiej pomyślności,
pokoju i spełnienia marzeń.

Karol Polejowski

dr hab. Karol Polejowski
Zastępca Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Warszawa, Boże Narodzenie 2025